

FAKTA OM SPRÅKSTÖRNING

(DLD, Developmental Language Disorder)

Tre saker du behöver veta om språkstörning (DLD)

1. När ett barn eller en vuxen har svårigheter att tala och/eller förstå språk kallas det *språkstörning*.
2. Språkstörning är en dold funktionsnedsättning hos ungefär vart fjortonde barn. Läsning, inlärning, kamratkontakter och känslomässigt mående påverkas.
3. Stöd från professionella (som logoped och lärare) gör verklig skillnad.

Terminologi, förekomst och orsaker

- **Konsensus om terminologi.** Ordet *språkstörning* rekommenderas som diagnostisk term. Se artiklar av Bishop m. fl. (2016, 2017) där processen för hur man kom överens om detta beskrivs.
- **Förekomst.** Närmare vart fjortonde barn har en språkstörning. Detta enligt en nyligen genomförd epidemiologisk studie i Storbritannien. Norbury m. fl. (2016) fann att 7,5 % av barnen hade en språkstörning utan någon övrig sjukdom eller funktionsnedsättning.
- **Orsaker.** Språkstörning kan vara ärftligt. Tvillingstudier visar att genetiska faktorer har stor betydelse, men det handlar om en samtidig påverkan av ett flertal gener snarare än någon specifik mutation (Bishop, 2006). Föreställningen att språkstörning orsakas av att föräldrar inte talar tillräckligt mycket med sina barn har inget vetenskapligt stöd.
- **Neurobiologiska faktorer.** I de allra flesta fall finns ingen påvisbar hjärnskada. Det kan finnas vissa skillnader i storleken på olika delar av hjärnan, men detta varierar mellan olika barn. Ännu finns ingen biologisk markör för språkstörning (Leonard m. fl., 2006).

Samtidiga svårigheter

- **Relation till andra diagnoser.** Det är vanligt med språkstörning i kombination med ADHD och dyslexi. Överlappning med lindrig autism har diskuterats (Bishop, 2008). Många barn med språkstörning har inte de sociala svårigheter som är typiska för autism, men några visar prov på måttliga autistiska drag. Det finns dock en tydlig skillnad i samhällets stöd för barn med autismdiagnos jämfört med hur det är för barn med språkstörningsdiagnos. Denna skillnad i stödinsatser finns kvar till vuxen ålder. Dyslexi och autism är välkända funktionsnedsättningar medan kunskap om språkstörning fortfarande oftast saknas.
- **Läsning, skrivning och skolresultat.** Det finns nära kopplingar mellan språkstörning och dyslexi (Bishop och Snowling, 2004). Många barn med språkstörning uppfyller också kriterierna för dyslexi (McArthur m.fl., 2000). Även om barnet kan läsa högt korrekt, finns ofta svårigheter med läsförståelsen (Stothard m.fl., 2010). Dessa problem kan misstolkas av vuxna som slarv eller ouppmärksamhet. När man studerar vid lärarutbildningarna får man inte lära sig något om språkstörning.

- **Sociala svårigheter.** Att obehindrat kunna uttrycka sig själv och att snabbt uppfatta vad andra säger är viktigt för sociala relationer. En studie i Manchester fann att 40 % av 16-åringar med språkstörning hade svårigheter i sitt umgänge med jämnåriga (St. Clair, Pickles, Durkin & Conti-Ramsden, 2011). Häftnen av 16-åringarna hade blivit retade som yngre (i jämförelse med mindre än var fjärde tonåring med typisk utveckling) och 13 % hade upplevt fortsatta trakasserier (Knox & Conti-Ramsden, 2003). Kunskap om språkstörning hos barn, ungdomar och vuxna skulle kunna minska dessa negativa konsekvenser.

Arbetsliv och mental hälsa

- **Arbetsliv.** Språkstörning kan öka risken för arbetslöshet och bristande självständighet i vuxen ålder (Conti-Ramsden & Durkin, 2008). I en studie av Whitehouse m.fl. (2009) visades att många med måttliga svårigheter har ett fungerande arbetsliv. Mer kunskap om språkstörning i skolan skulle möjliggöra att elevernas starka sidor uppmuntras och utvecklas som förberedelse för arbetslivet.
- **Mental hälsa.** Trots att barn med måttlig språkstörning har få problem uppvisar ungefär två tredjedelar (64 %) av barnen med kvarstående språkstörning utåtagerande beteenden (som uppförandeproblem, "slås med andra barn") och/eller internaliserande svårigheter (som tillbakadragen, "leker för sig själv"). (Conti-Ramsden & Botting, 2004). Situationen förbättras ofta i tonåren (St. Clair m. fl., 2011). Ändå är risken att tonåringar med språkstörning visar symptom på depression 2 ½ gånger så stor som för typiskt utvecklade jämnåriga (Conti-Ramsden & Botting, 2008). De flesta behandlingsmodeller för ungdomars mentala hälsa bygger på samtal, vilket kan vara svårt för ungdomar med språkstörning.

Intervention

- **Åtgärder.** För att insatser ska vara effektiva måste de hålla hög kvalitet och ha tillräcklig varaktighet. En mängd behandlingsmodeller har utvecklats (Law m. fl., 2015). Forskningsstudier i skolor har visat att insatser av speciellt utbildad personal som i sin tur erhåller handledning medför mätbara framsteg i språk (Fricke m.fl., 2013; 2017) och läskunnighet/litteracitet (Bowyer-Crane m. fl., 2008). En del elever behöver långvarigt stöd då eftersom svårigheter består trots insatser (Boyle m.fl., 2010). Det är, enligt forskningen, särskilt svårt att hitta fungerande åtgärder för barn med förståelseproblem.

RADLD-kampanjen

- **Historik och terminologi.** Barns språkliga svårigheter har beskrivits under närmare 200 år (Gall, 1822). En term som användes tidigt var "utvecklingsafasi", men därefter har, enligt Dockrell (2006), många olika termer använts inom både forskning och klinisk verksamhet (till exempel specifik språkstörning, försenad talutveckling). Termen "Developmental Language Disorder" (språkstörning) har förekommit i många år, men de riktlinjer som publicerades år 2017 beskriver hur den engelska termen ska användas och varför den bör föredras framför annan terminologi.
- **Behov av ökad kunskap.** Kunskap saknas hos allmänheten om språkstörning, vilket också återspeglas i bristen på forskningsanslag i relation till hur vanligt det är och hur mycket vardagen påverkas (Bishop, 2010). Den internationella kampanjen RADLD (tidigare RALLI-kampanjen) strävar efter att sprida kunskap om språkstörning via Youtubekanal, webbsida och informationsmaterial.

Referenser

- Bishop, D. V. M. (2006). What causes specific language impairment in children? *Current Directions in Psychological Science*, 15, 217-221.
- Bishop, D. V. M. (2008). Specific language impairment, dyslexia, and autism: Using genetics to unravel their relationship. In C. F. Norbury, J. B. Tomblin & D. V. M. Bishop (Eds.), *Understanding developmental language disorders: from theory to practice* (pp. 67-78). Hove: Psychology Press.
- Bishop, D. V. M. (2010). Which neurodevelopmental disorders get researched and why? *PLOS One*, 5(11), e15112.
- Bishop, D. V. M., Clark, B., Conti-Ramsden, G., Norbury, C. F., & Snowling, M. J. (2012). RALLI: An internet campaign for raising awareness of language learning impairments. *Child Language Teaching & Therapy*, 28(3), 259-262. doi:10.1177/0265659012459467. pdf here: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0265659012459467>
- Bishop, D. V. M., & Snowling, M. J., (2004) Developmental Dyslexia and Specific Language Impairment: The same or different? *Psychological Bulletin*. 130 (6), 858-886.
- Bishop, D. V. M., Snowling, M. J., Thompson, P. A., Greenhalgh, T., & The CATALISE Consortium. (2016). CATALISE: a multinational and multidisciplinary Delphi consensus study. Identifying language impairments in children. *PLOS One*, 11(7), e0158753. doi:10.1371/journal.pone.0158753
- Bishop, D. V. M., Snowling, M. J., Thompson, P. A., Greenhalgh, T., & The CATALISE Consortium. (2017). Phase 2 of CATALISE: a multinational and multidisciplinary Delphi consensus study of problems with language development: Terminology. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*. doi:10.1371/journal.pone.0158753
- Boyle, J., McCartney, E., O'Hare, A., & Law, J. (2010). Intervention for mixed receptive-expressive language impairment: a review. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 52(11), 994-999. doi:10.1111/j.1469- 8749.2010.03750.x
- Bowyer-Crane, C., Snowling, M.J., Duff, F.J., Fieldsend, E., Carroll, J.M., Miles, J., Götz, K., & Hulme, C. (2008) Improving Early Language and Literacy Skills: Differential Effects of an Oral Language versus a Phonology with Reading Intervention. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, 49, 422-432
- Conti-Ramsden, G., & Botting, N. (2004). Social difficulties and victimization in children with SLI at 11 years of age. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 47, 145-161.
- Conti-Ramsden, G., & Durkin, K. (2008). Language and independence in adolescents with and without a history of Specific Language Impairment (SLI). *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 51, 70-83.
- Dockrell JE, Lindsay G, Letchford C, and Mackie C (2006) Educational provision for children with specific speech and language difficulties: Perspectives of speech and language therapy managers. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 41, 423-40.
- Fricke, S., Bowyer-Crane, C., Haley, A.J., Hulme, C. & Snowling, M.J., (2013) Efficacy of language intervention in the early years. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 54(3), 280-290.
- Gall, F. J. (1822), Sur les fonctions du cerveau et sur celles de chacune de ses parties: avec des observations sur la possibilité de reconnaître les instincts, les penchans, les talens, ou les dispositions morales et intellectuelles des homes et des animaux, par la configuration de leur cerveau et de leur tête. Paris: J.B. Baillire.
- Knox, E., & Conti-Ramsden, G. (2003). Bullying risks of 11-year-old children with specific language impairment (SLI): does school placement matter? *International Journal of Language & Communication Disorders*, 38(1), 1-12.
- Law, Roulstone, & Lindsay, 2015 Integrating external evidence of intervention effectiveness with both practice and the parent perspective: development of 'What Works' for speech, language and communication needs. *Developmental Medicine & Child Neurology* 2015, 57(3), 223-228.
- Leonard, C., Eckert, M., Given, B., Virginia, B., & Eden, G. (2006). Individual differences in anatomy predict reading and oral language impairments in children. *Brain*, 129(12), 3329-3342.
- McArthur, G. M., Hogben, J. H., Edwards, V. T., Heath, S. M., & Mengler, E. D. (2000). On the 'specifics' of specific reading disability and specific language impairment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41, 869-874.

Norbury, C. F., Gooch, D., Wray, C., Baird, G., Charman, T., Simonoff, E., ... Pickles, A. (2016). The impact of nonverbal ability on prevalence and clinical presentation of language disorder: evidence from a population study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12573>

St Clair, M. C., Pickles, A., Durkin, K., & Conti-Ramsden, G. (2011). A longitudinal study of behavioral, emotional and social difficulties in individuals with a history of specific language impairment (SLI). [Article]. *Journal of Communication Disorders*, 44(2), 186-199.

Stothard, SE., Hulme, C, Clarke, P., Barmby, P, Snowling, M. J. (2010) YARC York Assessment of Reading for Comprehension (Secondary). GL Assessment.

Whitehouse, A. J. O., Line, E. A., Watt, H. J., & Bishop, D. V. M. (2009). Qualitative aspects of developmental language impairment relates to language and literacy outcome in adulthood. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 44, 489-510.